

הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א

*א

החזקת השם

בגדרי רה"ר

אוצר החכמה

ובכ"מ חירן מר"א בן הר"מ דפי' הגמ' להר"מ
איפכא, דצוה"ז דכ"א יכול לילך צו הוי
רה"ר, משא"כ כשהיו ישראל חונים במדבר דלא יכלו
רבים לילך שם הוי כצקעה ושדה. וז"ע היכי ילפינן
שעור ט"ז אמה ממחנה ישראל אי לא הי' רה"ר,
ותו דאמרו שבת ז"ו צ' דילפינן איסור הוצאה
מדכתיב ואלו משה וגו' שלא יוצאו מרה"י דישאל
למחנה לוייה שהי' רה"ר, אלמא הי' רה"ר במדבר
והי' נמי איסור הוצאה, וז"ע.

ב) עירובין נ"ט א' מחני' עיר של יחיד ונעשית
של רבים מערבין את כולה, שיטת
הרמב"ן דאינו ענין רק גבי גזירה דעירוב אלא
שייך אף גבי דין רה"ר ומיירי דמתחילה היטה
כל העיר קנאי לאדם א' כגון נתזאי וכדאמרו בגמ',
וצכה"ג אין יכולה להיות רה"ר, דבעינן רה"ר
כשמה שהיא של רבים, וצאו רבים ונתיישבו צבתיס
שצנה ועדיין שייכת כולה לנתזאי, א"נ מכר לרבים
את הצבתיס אצל הדרכים עדיין הוו ידידיה ויכול
לצנות בהם כרוננו, וצכה"ג לא גזרו שלא יערצו כל
העיר כ"א כדי שלא תשחכח תורת עירוב [וצרשצ"א
כ' דלא גזרו אף כשמכרה כולה לרבים כל שלא
נשתקע שם בעלים ראשונים הימנה]. אולם שיטת
רש"י דמיירי בעיר שלא היו בה ס' רצוא ונתרצתה
והשתא אית בה ס' רצוא, מיהו אינה רה"ר
גמורה משום דאינה רחצה ט"ז אמה [וז"ל דנשאר
שם ה"יחיד" עליה, דמשו"ה לא גזרו בה כמו
בעיר של רבים והרי היא של רבים או נעשית של
יחיד. מיהו ז"צ היכי משכח"ל עיר שתחילתה של
רבים דהיינו ס' רצוא, ועי' ריטב"א], וכן הסכימו
בחוד"ה עיר, ולטעמייהו כ"צ צ' ד"ה יהושע דאף
מקום של יחיד יכול להיות רה"ר אי ניחא תשמישתי'.

א) שבת ו' א' איזו היא רה"ר סרטיא ופלטיא
גדולה ומצואות המפולשין וכו', ושם
ע"צ הקשו ולחשוב נמי מדבר וכו' אמר אביי ל"ק
כאן בזמן שישראל שרוין במדבר כאן צוה"ז ע"כ.
פי' דצוה"ז חסר מתנאי רה"ר שיהא מקום הילוך
לרבים, וצתוס' שם כ' דמשמע קלף דאינה רה"ר
אל"כ מצוין שם ס' רצוא כמו במדבר ע"כ, ולא
מצינו מקור אחר דבעינן ס' רצוא, אלא דאפשר
דהכא כוונת הגמ' דבעינן דומיא דמדבר לענין ס'
רצוא. וכ"ד רש"י בעירובין ו' א' ד"ה רה"ר דבעינן
שיהיו מצוין בעיר ס' רצוא, ושם נ"ט א' ד"ה עיר
של יחיד הוסיף דבעינן שיכנסו בה "תמיד" ס' רצוא
[ועי' צאה"ל סי' שמ"ה ס"ז].

ר"מ פי"ד מהל' שבת ה"א איזו היא רה"ר
מדברות ועיירות ושוקים ודרכים המפולשין
להן וכו', [במ"מ הגיר' מדברות ועירות וכ"ה צכ"מ
וצסס ר"א בן הר"מ וכ"ה צכ"מ, וכ"כ צפיהמ"ש
ריש שבת] ותמה המ"מ אמאי סתם הר"מ דמדברות
הוו רה"ר דמשמע צכ"ג, הו"ל לחלק דה"מ בזמן
שישראל היו במדבר א"נ בדאיכא רבים מצוין עתה
במדבר חדיר, ונשאר צ"ע.

ובע"ז קשה צכ"מ פ"א מהל' עירובין ה"ד שכ'
מפני מה תיקן שלמה [עירוב] וכו' כדי
שלא יטעו העם וכו' ויחשצו שהשוקים והרחובות
[המוקפים מחיצות] הואיל והן רשות לכל הרי הן
כשדות וכמדברות, ויאמרו שהחצרות בלצד הן רה"י
וכו', וה"נ משמע מסתימת דבריו דמדבר הוי רה"ר
צכ"ג [ומש"כ "שדות" ע"כ אינו צקעה דהויא
כרמלית וכמש"כ צפ"ד מהל' שבת ה"ד, אלא דומיא
דעירות ומדברות].

* שיעור מוריני ורבינו שליט"א ביום היארצייט של מרז החזון"א זללה"ה — ט"ר מרחשוון תשנ"ו.

טעמא דצקעה לא הויא רה"ר הוא כטעמא צמדצר ואינו מטעם דאית לה בעלים.

רח"זינן דחון מתנאי רה"ר דבעינן שיהא רחצ ט"ז אמה ואינו מקורה, בעינן שיהא ג"כ מקום שימוש לרבים ע"י דרך כבושה לילך צה [ול"ק דליתני תנאי זה צברייתא דשבת ו' א' כדהקשה שם לפרש"י וזה"ג גבי תנאי דס' רצוא, דזוהי מהות הרשות כשמה רשות "הרבים"].

ובע"ז כ' צעזעה"ק ש"ג פ"א איזוהו כרמלית כ"מ שאין רגל הרבים מצוי שם תמיד וכו'.

ואח"כ [ד"ה ור"ש] מפרש אף צדעת רש"י דסרטיא הכבושה לילך צה מעיר לעיר וממדינה למדינה אין מדקדקין צה אי עוברין צה ס' רצוא דהא דכו"ע היא, ורק פלטיא שצחוך העיר אינה נחשבת רה"ר בלא ס' רצוא כדגלי מדצר [הוב"ד צנאה"ל שם].

וב' דאף זה אינו מחזור, ומסיק [ד"ה ועוד] דאין לנו אלא מה שמוזכר בגמ' דבעינן ט"ז אמה ושאינו מקורה, ו"הלכך כל מצוי מפולש צב' ראשין ומכוון עד חוץ למדינה ורחצ ט"ז אמה הוא רה"ר גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שצעולם" ע"כ, פי' ולאו דוקא צעיר גדולה, והנה כפר הוא מקום מצומצם לאנשים מסויימים ומיוחד לשימושם, וכיון דאין שיעור וסגי אפי' בכפר א"כ ע"כ השתא ס"ל דטעמא דצקעה דהויא כרמלית משום דאית לה בעלים דהשימושים צקעה תלויים בהם [ולטעמי' שם ד"ה עכשיו, דבעלות של יחיד מעבצת מלהיות רה"ר, וכנ"ל], א"כ אמאי דימה תחילה צקעה למדצר דהוי כרמלית משום דחסר צה שימוש רבים, ונ"ע.

איברא נ"צ לדעת הרמב"ן, דכי כפר עס צ' אנשים יקרא "רבים", וממילא יתכן דצקעה ליכא שיעורא דרבים כמו בכפר [ואפשר נמי דליכא קציעות לשימוש הרבים כמו בכפר], וכמו דע"כ נריך לחלק בין מדצר לכפר, ואזי מדצר וצקעה דמיין אהדדי ומטעם שאינם עומדים לשימוש רבים וכמש"כ שם בתחילת דבריו, ואז"ל דטעם דצקעה משום דאית לה בעלים.

ונראה צדעת הר"מ דס"ל כהרמב"ן וסייעתו דרשות של יחיד א"א שיהי' רה"ר, ומש"כ דרה"ר היא מדצרות ויערות זהו להגדיר מהות הרה"ר, דרק מקום שאין לו בעלים כמדצרות ויערות יכול להיות רה"ר, ועדיין יקשה דסו"ס צעינן דומיא דמדצר צומן שהיו ישראל שרויין צו, וא"ש לפמש"כ צחזו"א ס' ס"צ סק"י להגיה צר"מ דצ"ל "ושווקים ודרכים מפולשין להן", ומשו"ה נעשה המדצר מקום שימוש לרבים ודינו כרה"ר. ולפי"ז א"ש נמי דלא יקשה אמאי הר"מ לא מתחיל לפרש דרה"ר היינו שווקים ודרכים מפולשין כדאמרו צברייתא איזו היא רה"ר סרטיא ופלטיא וכו', דמה שהקדים מדצרות ויערות ^{אוצר החכמה} רק להגדרת מהות המקום וכנ"ל. ומש"כ צפ"ק דעירובין דמדצרות הוו רה"ר סמך עמש"כ צפ"ד מהלכ' שבת דה"מ כששווקים ודרכים מפולשין להן, וכן שדות [וק"ק אמאי שינה וכו' שדות ולא יערות].

איברא כנר פי' כן הצ"ח צסי' שמ"ה [קט"ו]. ד"ה ור"ה] צדעת ה ^{115/09/2018} "פ שאינו מגיה, ואיני יודע היאך אפשר לפרש כן בלא הגהה, ומצאנו עוד דמשום דאיכא דרכים מפולשות צמדצר או ציער נעשה כל המדצר והיער רה"ר, דהרגילות שרצים מסתלקים מהמסילה, ולא דמי לשדה שאין מסתלקים מהמסילה משום דמפסיד השדה, מיהו ע"כ א"א דמשום דאיכא דרך מפולשת צאמצע מדצר גדול יעשה כולו רה"ר, ונ"צ מהו השעור קציצ הדרך דהוי רה"ר.

ג) ויש לעי' לדעת הסוברים דאף בלא ס' רצוא הוי רה"ר אם ישנה הגדרה לשימוש רבים.

והנה צדין צקעה תנן צפ"ו דטהרות מ"ז דצימות החמה הויא רה"י לשבת ורה"ר לטומאה, צפשיטות יש לצקעה בעלים ולכן הויא רה"י לשבת, מיהו צרמב"ן עירובין שם הקשה בתחילת דבריו [ד"ה ומ"מ] מדאמרו דמדצר הוי רה"ר צומן שהיו ישראל שם וצוה"ז הוי כרמלית, משמע דעיר הויא רה"ר אע"ג דלית צה ס' רצוא כיון דהדרכים כבושות ונ"א עוברים בהם, דטעמא דמדצר צוה"ז משום דאין שם דרך כבושה ומכוונת לילך צה לשום מקום, וסיים דדמי לצקעה שהיא רה"י לשבת, אלמא